

Belgesel Drama Filmlerin Eğitsel Amaçlarla Kullanımı *The Utilization of Docudrama Films for Educational Purposes*

Şermin TAĞ KALAFATOĞLU¹

Geliş Tarihi: 05.06.2019 / Düzenleme Tarihi: 25.07.2019 / Kabul Tarihi: 26.07.2019

Özet

Belgesel drama filmler ele aldıkları konulara göre çeşitli kategorilere ayrılabilirler. Bunların içerisinde tarihte yer almış kişilerin, olayların, güncel haberlerin ve figürlerin ele alındığı filmlerin yanı sıra gelecekte neler olabileceğine ilişkin görüşlerin ele alındığı filmler yer almaktadır. Bu yapımlar sahip oldukları konu çeşitliliği sayesinde farklı disiplinlerde eğitsel materyal olarak kullanıma potansiyeline sahiptirler. Günümüzde belgesel yapımların ve alt türlerinin altın çağını yaşadığı ve büyük bir ilgiyle çeşitli kesimler tarafından izlendiği açıktır. Bu ilgi belgesel dramaların farklı fonksiyonlarını öne çıkararak, sınıf ortamlarında yer almalarının önünü açabilmektedir.

Bu çalışmada gerçekleştirilmeye çalışılan amaç, belgesel drama yapımların farklı alanlardaki derslerde hangi amaçların yerine getirilmesini sağladığının, kullanılan kaynakların ve yapımların neler olduğunun, derslerde izlemelerin nasıl gerçekleştiğinin ve eğitsel amaçlar açısından elde edilen avantajların ve karşı karşıya gelinen dezavantajların neler olduğunun belirlenmesidir. Çeşitli alanlardaki ve sınıf seviyelerindeki öğretmenlerin derslerinde belgesel drama kullanımına odaklanan çalışmada yöntem olarak yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmaktadır. Görüşme verilerinin analizinde betimsel bir analiz gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin belgesel drama yapımları derslerinde kullanmaları sonucunda, öğrencileri ders konularını öğrenmeye motive edebildikleri ve öğrenmenin daha kalıcı bir biçimde gerçekleştirilebildikleri görülmektedir. Öğretmenler derslerinde öğrencilerine gösterdikleri yapımları çevrimiçi ve çevrimdışı kaynaklardan edinmektedirler. Görüşme gerçekleştirilen öğretmenlerin çalıştıkları okulların sahip olduğu teknolojik imkânlar, görsel materyalleri öğrencileriyle paylaşmaları üzerinde belirleyicidir. Öğretmenlerin çalışmanın konusu olan yapımları öğrencilerine nasıl gösterdiklerine bakıldığında, bunları önce öğrencilerin izlemesi açısından uygun olup olmadığı çerçevesinde değerlendirdikleri daha sonrasında ise dersin konusunu anlatıp filmlerden parçaları durdurarak, yorumlarda bulunarak ve dersle izlenen filmin içeriğini ilişkilendirerek öğrencilerine izlettikleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Belgesel drama, eğitim, film ve eğitim, yarı yapılandırılmış görüşme

Abstract

Docudrama films can be divided into various categories according to the topics they deal with. These include films about the history of people, events, current news and figures, as well as views on what might happen in the future. These productions have the potential to be used as educational material in different disciplines due to the diversity of subjects they have. It is clear today that the documentary productions and subspecies are in the golden age and are watched by audience with great interest. It is possible that this interest will bring forward the different functions of docudramas and put them in the classroom environment.

The purpose of this study is to determine what purpose of docudrama productions are fulfilled in different lessons, what resources are used and what kind of productions they are, how these productions are watched in the classrooms, and what are the advantages and disadvantages faced in terms of educational goals. Semi-structured interview is used as the method of study that focuses on the use of docudrama in the lessons of teachers in various branches and class levels. A descriptive analysis was carried out in the analysis of interview data. As a result of the use of docudramas in the classrooms, teachers observed that the students can be motivated to learn course subjects and the learning can be more permanent. Teachers found the productions which they show to their students on various online and offline sources. It is observed that the technological facilities that the schools have had a decisive influence on sharing visual materials with students in the classrooms. When teachers were examined on how they showed the docudrama productions in their lessons, it was revealed that they watched the productions first to see whether they were suitable for the students, then they explained the lesson's subject matter and started watching the parts from the productions. The teachers often stopped films and made comments on the subjects and revealed the connections between the lessons' subjects and topics of the docudramas.

Keywords: Docudrama, education, film and education, semi structured interview

¹ Doç. Dr., Ordu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sinema ve Televizyon Bölümü, Ordu, Türkiye.
E-Posta: tagsermin@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5254-8874

Giriş

Kitle iletişim araçlarının günümüz öğrencilerinin konuşmayı, yazmayı, okumayı, dinlemeyi öğrendikleri ve hayatlarını anlamlandırdıkları çevrenin önemli bir parçası olduğu düşünüldüğünde, bu ortamlarda yer alan içeriğin sahip olduğu özelliklerin ve işlevlerin değerlendirilmesi de önem taşımaktadır. Belgesel drama türündeki filmler bu içerikte yer alan yapımlardan olup, sinema tarihinin başlangıcından itibaren hem yapımcıların hem de seyircilerin ilgisini çeken bir tür olmuşlardır. Gerçekte olan olayların yeniden canlandırılmasına dayanan bu yapım anlayışına duyulan ilgi alanda çalışan araştırmacıların da dikkatini çekmiştir. Bu yapımlarda gerçeklik ve kurmaca arasındaki denge yaratıcısının yorumuna göre değişkenlik göstermektedir. Belgesel yapımlarda gerçekliğin filmi yapan tarafından yaratıcı bir şekilde ele alınışı söz konusuysen belgesel drama yapımlarda gerçekliğin değerlendirilişinde kurmaca anlatı örüntüleri ile olayların ve kişilerin yeniden canlandırılması devreye girmektedir. Bu yeniden canlandırmalarda belgesel drama yapımcısının seyircisine ve ele aldığı konuya karşı duyduğu etik sorumluluk önem taşımaktadır.

Belgesel yapımların, belgesel dramaları da içerecek şekilde alt türlerinin, kurmaca filmlerin ve görsel medyanın derslerde ek kaynak olarak kullanımları; bilgilendirmeye, yeni perspektifler kazandırmaya, farklı tartışmalar geliştirmeye ve soyut olarak ele alınan konuların görselleştirilmesine yardımcı olabilmektedir. Özellikle bilgilendirmek, farklı sosyal sorunlara dikkat çekmek, tarihsel olaylar ve kişilere ilişkin farklı bakış açılarının aktarılması açısından önem taşıyan belgesel dramaların eğitsel amaçlarla da kullanılabilirdiği görülmektedir.

Belgesel drama yapımların eğitim alanında kullanımında sağladığı avantajlar önem taşımaktayken, sahip olduğu kurmaca unsurlar nedeniyle de çeşitli eleştirilere maruz kaldıkları görülmektedir. Bu eleştiriler, belgesel drama türündeki yapımların gerçeklikle olan ilişkisinin problematik olmasından kaynaklanmaktadır. Belgesel drama filmler, konularını ele alırken belgesel yapımlardan ya da konulu filmlerden farklı olarak gerçekte olanları kurmaca unsurlarla seyircisine aktarmaktadır. Bu aktarımda çeşitli etik problemlerin ortaya çıkabileceğine araştırmacılar dikkatleri çekmektedir.

Belgesel Drama Türü

Belgesel drama yapımların isimlendirilmesi ve sınıflandırılması konusunda araştırmacılar arasında farklı görüşler bulunmaktadır. Genel uyuşum çerçevesinde bu yapımların belgesel ve kurmaca türleri arasında yer alan melez bir tür olduğu ifade edilmektedir. Bu türe giren yapımlar ise belgesel- drama, dramatik yeniden yaratım, gerçeğe dayanan film, gerçeğe yaslanan drama, biyografik film (docudrama, dramatic reconstruction, reality based film, fact based drama ve biopic) belgesel drama, drama belgesel, dramatize edilmiş belgesel gibi isimlerle anılmaktadırlar (akt., Tağ, 2003: 91). Sanders (2010) bu terimlerin dramatisasyon ve doğrulanabilir belgesel gibi yapımlar için farklı biçimlerde bir araya getirilerek araştırmacılar ve yönetmenler tarafından kullanıldığını ifade etmektedir. Kavramların birbiri yerine semantik vurgunun ikinci sözcükte olacak şekilde kullanıldığının da altını çizmektedir (2010: 25-26).

Rhodes ve Springer (2006) belgesel dramayı belgesel içeriğin kurmaca biçimiyle birleşmesi olarak tanımlamaktadır. Belgesel dramanın özelliklerine ilişkin gerçek insanların ve olayların kurgusal anlatı örüntüleri kullanarak yeniden yaratıldığını; bu sayede de gerçek olaylara ilişkin daha canlı çatışma ve heyecanın verilebildiğini belirtmektedirler.

Lipkin'in (2002) ifadesiyle belgesel drama türündeki yapımlar, belgesel yapımlardaki ciddiyetle ele aldıkları konulara yaklaşmakta ve kurmaca yapımlar gibi var olan veya bir zamanlar var olmuş olan insanları, yerleri, eylemleri ve olayları tasvir eden gerçek konularla ilgili güçlü, çekici ikna edici argümanlar ileri sürmektedirler. Belgesel drama yapımların estetik stilleri izleyiciye gerçeklik garantisi vermektedir. İzleyici yapımda ele alınan olayların kendilerine gösterildiği şekilde olduğunu kabul etmeye ve bu olayları güvenli bir uzaklıktan tekrar yaşamaya davet edilmektedir (2002: 4-5).

Hoffer ve Nelson (1978) belgesel drama üzerine yaptıkları literatür taramasında bu yapımların taşıdıkları özelliklere dayanarak dokuz kategori geliştirmişlerdir. Bu kategorilerin içinde belgesel yönün ya da kurgusal öğelerin daha ağır bastığı farklı konuların ele alındığı yapımlar bulunmaktadır. Belgesel drama türündeki yapımların en saf hali, gerçekte var olmuş insanların hayatlarındaki olayların yeniden canlandırılmasına dayanan araştırmacı olanlardır. Araştırmacıların belirledikleri dokuz kategoriyi ve özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Monologlar: Gerçek kişilerin ve olayların yeniden yaratımları,
- Olay odaklı yapımlar,
- Biyografik belgesel dramalar,
- Sıra dışı konusu olan ya da güncel olaylarla bağlantılı yapımlar,
- Tarihi dini figürlerin yeniden canlandırılmasına ve dini metinlerden çıkarılan temalara yaslanan yapımlar,
- Ne olabileceğine ilişkin spekülasyona dayanan yapımlar,
- Gerçek insanların yaşamlarındaki olayların bir kısmının yeniden canlandırılmasına dayanan yapımlar,
- Karakterlerin ve olayların gerçek olduğu ancak hikâyenin ilerlemesi için çeşitli kurgusal unsurlara yer verilen belgesel dramalar (Hoffer ve Nelson, 1978: 21-22).

Kamera için olayların yeniden canlandırılması film tarihi kadar eskilere dayanmaktadır. Hoffer ve Nelson (1978) Amerikan-İspanyol Savaşı'na ait olan ve 1898 yıllarına tarihlenen aktüalitelere bakıldığında, kameramanların gerçek olayları kaçırdıklarında çeşitli yeniden canlandırmalara gidildiğini ifade etmektedir. Bu haber filmlerinin çekildiği yılların, sinemanın geleceği konusunda çeşitli soru işaretlerinin bulunduğu bir dönem olduğu da göz önünde bulundurulduğunda,

yönetmenin seyircisini aldatmak gibi bir amacının olmadığını belirtmek gerekmektedir. Ancak ilerleyen yıllarda sinemanın yaratıcısına sağladığı bu yeniden yaratma özelliğinin manipülasyona son derece açık olduğunun farkına varılacaktır.

Tarihsel süreç içerisinde Birinci Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda gerçek olayların yeniden yaratımını içeren yapımların sayısının hızlı bir biçimde arttığı belirtilmektedir. Sergey Ayzenştayn *Potemkin Zırhlısı'nı* (1925) gerçek olaylardan yola çıkarak yapmıştır. Yapımda kurmaca öğeler ağırlıklı bir biçimde bulunmakla birlikte izleyicilerin üzerinde özellikle *Odessa Merdivenleri'ndeki* katliam sahnesiyle gerçek olduğuna ilişkin bir algı oluşmuştur.

Sinemanın ilk yıllarındaki bu yapımların yanı sıra çeşitli radyo programlarında da gerçek olayların dramatize edilmesine çeşitli aktörler aracılığıyla başvurulmaktadır. Bu türde uygulamalara örnek olarak Hoffer ve Nelson (1978) *March of Time* isimli radyo yapımını vermektedir. Bu türde yapım tarzının yapımcılara ellerindeki malzemeyi dramatik anlatım yapısına en uygun bir biçimde kullanma olanağı verdiği ifade edilmektedir. Ayrıca Amerika'daki belgesel drama türünü etkileyen kaynakların arasında yer alan radyo programlarının içerisinde polis, hükümet ve gazetecilik alanındaki olaylara yaslanan yapımlar da bulunmaktadır. Bu yapımlardan bir kısmının televizyona uyarlandığı da belirtilmektedir (Hoffer ve Nelson, 1978: 22).

Belgesel drama türüne sinema alanındaki yapımların içerisinden gelen diğer katkılara bakıldığında bunların başını 1930'lu yıllarda gazetelerin manşetlerinde yer alan haberlere yönelik olarak gerçekleştirilen gangster filmlerinin çektiği (*Little Ceaser*, 1930; *The Public Enemy*, 1931) daha sonra ise bunların yerlerini daha biyografik içerikli (*The Story of Louis Pasteur*, 1935; *The Life of Emile Zola*, 1937; *Juarez*, 1939) filmlerin aldığı görülmektedir (Hoffer ve Nelson, 1978: 23).

Belgesel drama yapımlarının anlatım yöntemlerinin çeşitlenmesi açısından zengin olanaklar sağlayan kaynakların en önemlilerinden birisi de televizyondur. Televizyon için üretilmiş olan yapımlar hem Amerika Birleşik Devletleri hem de kıta Avrupası kökenlidir. Bu katkıların içerisinde çeşitli tarihsel olayları ya da tarihte yer etmiş olan kişileri ele alan yapımların yanı sıra daha güncel olan olaylara değinenler de bulunmaktadır. Bu güncel olayların içerisinde magazin basınında yer etmiş olan çeşitli haberler, cinayetler ve sansasyonel ilişkiler yer alabilmektedir.

Belgesel drama yapımların sunduğu konu çeşitliliği güncel olaylardan tarihsel konulara kadar uzanmaktadır. Bu farklı konu alanları içerisinde sınıf ortamlarında öğrencilerin ele alınan konuları daha iyi anlamalarını sağlayacak olanlar da bulunabilmektedir. Belgesel drama yapımların bu şekilde yardımcı eğitim materyali olarak kullanılmaları sonucunda gerçekleştirilmeye çalışılan eğitsel amaçlara ulaşılması için olumlu bir katkıda bulunabilecekleri ifade edilmektedir.

Sorunlar, Tartışmalı Konular ve Etik İkişimler

Belgesel drama türündeki yapımların gerçek hayattan aldıkları konularını kendi anlatı örüntüleri çerçevesinde işlemelerinde Lipkin (2011), iki temel problemin varlığına dikkatleri çekmektedir. Bunlardan birisi yapımın konusuna sadık olup olmadığı diğeri de konulu filmin uyuşmaları ve kodları çerçevesinde ortaya konulan temsilin sinemaya uygun olup olmadığıdır. Bu problemlerin aşılmasında belgesel dramaların belgesel olmak gibi bir iddialarının olmaması, geçmişe ilişkin bir görünüm ya da geçmişin bir uyarlamasının sağlanması önemli bir yer tutmaktadır. Belgesel dramalar gerçek hikâyelerdeki temellerinden yola çıkarak bir performans ortaya koymaktadırlar. Önemli olaylara ilişkin yapılan belgesel dramalar hem tarihin hem de belleğin performansı haline gelmekte ve tarihin artistik algısı olarak hareket etmektedirler (Lipkin, 2002: 10; Lipkin, 2011: 12).

Belgesel yapımlarda etik konusundaki tartışmalar kamera teknolojisindeki gelişmelerin desteklemesiyle ortaya çıkan belgesel türü olan doğrudan belgesel yapımların 1950'lerin sonu 1960'ların başında artışıyla benzer zamanlarda gerçekleşmiştir. Belgesel türündeki yapımlarda karşılaşılan etik sorunların çözümüne ilişkin çalışmalar 1970'li yıllar itibarıyla artarak devam etmiştir (Pryluck, 1988; K. Nash, 2011).

Belgesel film televizyonda, festivallerde ve sinemalarda giderek daha popüler bir tür haline gelirken, kendi içinde yeni biçimler deneyen teknolojinin sağladığı olanaklar ile evrim geçiren bir yapıya bürünmüştür. Bu yapıda içinde yaşadığımız ve karmaşık ilişkiler ağlarının olduğu dünyaya ilişkin çokça tartışılan gerçekliğin temsiliyetinde araya anlatım dolayımı ve hikâyelerin inşası sokulmaktadır. Belgesel film yapım sürecinde etiğe ilişkin yürütülen tartışmalar, alanın çok katmanlılığını ortaya sermenin yanı sıra farklı perspektiflerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Özellikle alandaki yapımları göz önünde bulunduran, pratikten yola çıkan ve onlar tarafından yönlendirilen çalışmalar etik tartışmalarına yeni boyutlar kazandıracak niteliktedir (Tağ Kalafatoğlu, 2015: 487).

Yeni iletişim teknolojilerinde meydana gelen değişiklikler ve bunların medya ortamlarını etkilemesi, üretilen medya türlerini ve bunlara ilişkin yürütülen etik konusundaki tartışmaları da şekillendirmektedir. Yeni teknolojiler belgesel dramalar, reality TV gibi yeni türlerin hem ortaya çıkmasını sağlamakta hem de geleneksel belgesel yapımların sınırlarını genişleterek türsel anlamda bir çeşitliliğin yaşanmasını beraberinde getirmektedir. Bu yeni biçimler geleneksel belgesel film yapımcısının gerçeğin sunumunda üstlendiği sorumluluğa ilişkin rolünün sorgulanmasına, gerçekliğin kurmaca anlatı örüntüleriyle yeniden yorumlanmasına, izleyicilerinin neyin gerçek neyin kurmaca olduğuna ilişkin ayırım yapımlarının zorlaşmasına yönelik ve bu yapımların etiği üzerine tartışmaların ortaya çıkmasının önünü açmaktadır (Booth, 2004; Wyatt, 2009; Sanders, 2010).

Lipkin (2011) belgesel dramanın geçmişteki olayları yeniden yaratırken bunun bir performans dayandığını ifade etmektedir. Ancak bu performansı ortaya koyarken, izleyicilerine belleğin performansını sunmaktadırlar. Belgesel

dramanın ortaya koyduğu bu performanslar sonucunda diğerlerinin belleklerdeki anılar bizim olmaktadır. Belleğin performansı belgesel drama yapımın temsilinin gerçekliğini garanti altına almakta ve geçmişe karşı duyulan yükümlülüğün, belgesel dramayı belirgin bir temsil biçimine dönüştürmeye yardımcı olmaktadır. Geçmişe duyulan yükümlülük, belgesel dramanın ortaya çıkardığı etik hassasiyeti şekillendirmektedir (2011: 1).

Bennett (2010) “düşünsel ya da kurgusal pasajlar ile dramatik rekonstrüksiyonlar ya da arşiv görüntüleri arasındaki ilişkiyi yönetmenin, bir düzeyde biçimsel bir sorun olmanın yanı sıra aynı zamanda etik ve politik bir gerginlik noktası” olduğunu belirtmektedir. Belgesel drama yapımları türsel olarak, gerçekliğe yaslanan materyal ile bunun kurmaca örüntüler aracılığıyla seyirciye aktarılmasında karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu yapıda belgeselcinin sahip olduğu etik sorumluluk dikkatleri çekmektedir. Bu sorumluluk uyarınca belgeselci, editöryel manipülasyonların en aza indirgenmesine ya da görünür manipülasyonların izlerinin korunmasına çabalamaktadır. Aynı zamanda görünürdeki kanıtların retorik ve etkileyici gücüne yapımın iddiasının ortaya konulması açısından güvenmektedir (Bennett, 2010: 222).

Belgesel drama türündeki yapımlar belgesel türüyle olan yakınlıklarının da etkisiyle konu aldıkları olayları yeniden canlandırırken eğitmek ve konuyla ilgili bilgilendirmek gibi özellikleri de içermektedirler. Ancak bu türdeki yapımlar manipülasyona açık olmaları ve hatalar içermeleri yönünde de eleştirilere maruz kalmaktadırlar. Hoffer ve Nelson Amerikan televizyon tarihinde *Baa Baa Black Sheep* (NBC-TV, 1977), *Collision Course* (ABC, 1976), *Fear On Trial* (CBS-TV, 1975), *Judge Horton and the Scottsboro Boys* (NBC-TV, 1976) ve *Jonny We Hardly Know Ye* (NBC-TV, 1977) gibi yapımlarda çeşitli yanlış, tam olmayan, değiştirilmiş, çarpıtılmış, atlanan ve ihmal edilen unsurların var olduğunu belirtmektedirler. Yazarlar türe ait olan bu problemlere karşın sahip olduğu potansiyele de dikkatleri çekerek, çeşitli toplumsal sorunlar üzerinde odaklanılması ve bu açıdan harekete geçirici bir rol üstlenmesinin önemini vurgulamaktadırlar. Ayrıca bu türdeki yapımlar geleneksel film ve televizyon belgesellerinin ulaştığı seyircinin çok daha fazlasına ulaşma potansiyelindedirler (Hoffer ve Nelson, 1978: 26-27).

Paget (2002), belgesel drama yapımların son yirmi yıldır kurmaca anlatı yapısındaki filmlere doğru durdurulamaz olan yaklaşması sonucunda belgesel film kategorisinden uzaklaştıklarını belirtmektedir. Belgesel niteliğindeki materyalin kullanımı açılış ve kapanıştaki açıklamalarla ya da kullanılan haber görüntüleriyle sınırlı hale geldiği görülmektedir (2002: 31-32).

Carveth (1993) belgesel drama yapımlar için üç ana etik problemin varlığından bahsetmektedir. Bunlar;

- Öykünün ilkeleri üzerindeki etkileri,
- İdeolojik bağlam eksikliği ve
- Gerçek ile kurmacanın arasındaki farklılıkların bulanıklaştırılmasında kullanılan tekniklerdir.

Carveth (1993), öykünün ilkeleri üzerindeki etkilerinin içerisinde; manşetlere taşınan olayların filme dönüştürülmesi, hikâyeler arasında rekabeti arttırmanın yanı sıra, etik sınırları aşan davranışlara neden olmasını görmektedir. Bu alanda üretilen belgesel dramalar yasal süreçteki insanların durumlarını tehlikeye atabilmektedir. Yapımcıların her zaman iyi belgesel dramaların gerçek insanları ve ihtiyaçlarını içerdiğini göz önünde bulundurmaları, çok önemli olan etik çizginin aşılması açısından gereklidir. Üzerinde durulan, etik açıdan kaygı uyandıran diğer bir konu da belgesel dramaların ideolojik bağlam eksikliğinden dolayı konularını ele alırken konunun etrafında yer alan toplumsal-politik süreçleri göz ardı etmesi ve karakterlerin kişisel hikâyelerine odaklanılmasıdır. Bu durum bazen belgesel drama yapımlarda yapımcıların toplumsal bir soruna ilişkin derinlemesine konunun aydınlatılması fırsatını kaçırmalarına neden olabilmektedir. Gerçekliğin sunumu konusu da kaygı uyandıran etik açıdan hassas bir diğer konudur. Belgesel yapımların konusu gerçekte olmuş olan olaylar olmakla birlikte, çeşitli olaylar uydurulabilmektedir. Bir olayı standart öykü formüllerine uyarılama eylemi gerçekliğini değiştirebilmektedir. Ayrıca sıklıkla belgesel drama yapımda ele alınan gerçeklik, hikâyenin haklarını yapımcıya satan kişinin veya kişilerin bakış açısına bağlı olabilmektedir. Burada yatan sorun izleyicinin belgesel dramanın kaynağının ne olduğunu bilmemesinde yatmaktadır.

ABC/Capital Cities’de politika ve standartlardan sorumlu başkan yardımcısı Alfred Schneider belgesel dramalarda yer alan uydurma olan kısımlara ilişkin bazı çerçeveler çizmektedir.

- İki ya da daha fazla gerçek kişiden karma karakterler yaratılabilir, ancak tamamen hayali karakterler oluşturulamaz.
- Olayların kronolojisi doğru olmalı ve zamanın geçişi diyaloglar ve görüntüler aracılığıyla açıkça belirtilmelidir.
- Karakterlerin kişisel özellikleri hikâyenin asıl ilkeleri ile tutarlı olmalıdır ve
- Yaratılan diyaloglar gerçeklik ilkeleriyle tutarlı olmalıdır. Schneider, gerçekliğin yaratılmasında doğruluk yerine mantığa uygunluk standardını kabul etmeye yatkındır (Aktaran Carveth, 1993).

Belgesel drama filmler gerçek hayattaki durumlardan yola çıkmakta ancak içeriklerinde kurmaca yapımlardan da unsurlar barındırmaktadırlar. Bu özellikleri nedeniyle etik açıdan ve gerçeklikle ilişkileri konusunda bazı problemlerle karşı karşıya kalabilmektedirler. Eğitsel amaçlarla belgesel drama yapımların kullanımında yapısal özelliklerinden kaynaklanan bu problemlerin farkında olunması önem taşımaktadır.

Belgesel Dramaların Eğitimde Kullanılması

Sınıf ortamında bazı anlaşılması güç olan konuların örneklendirilmesi ve öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılmasının sağlanması amacıyla kurmaca filmlerden, kurmaca olmayan yapımlardan ve görsel medyanın ürünlerinden yararlanılabilmektedir. Eğitimin çeşitli aşamalarında bunların yardımcı eğitim materyali olarak kullanılması işlevsel olabilmektedir. Örneğin Jessie Daniels sosyoloji derslerinde öğrencilerinin soyut ve bazen de anlaşılması zor olan konuları anlamalarını kolaylaştırabilmek için dijital medyanın farklı örneklerini kullanmaya yönelmiştir. Bunların içerisinde de ağırlıklı olarak belgesellerin yer aldığını ifade eden Daniels (2017), öğrencileri konuyla ilişkilendirmeye, eleştirel düşünmeye ve ders çerçevesinde verilen okuma ödevlerini yerine getirmek konusunda motive etmeye yardımcı olduklarını belirtmektedir.

Popüler kültür ürünleri eğitimciler tarafından öğrencilerin konuyla ilişkilendirilebilmeleri için sıklıkla kullanılan yollardan biri olmuştur. Bunun önemli nedenlerinden birisi popüler kültürün gençlerin ilgisini çekmekteki başarısının, öğrencilerin zor konulara dikkatlerini yöneltmek amacıyla kullanıma isteğidir. Bu pedagojik stratejinin bir parçası olarak popüler kültürü yönlendiren imgelerin kullanımı öne çıkmaktadır. Bilişsel psikolojide çalışmalar gerçekleştiren araştırmacılar öğrencilerin öğrenmelerinin görsel medyanın (sözcükler ve resimler) kullanılması sonucunda, kelimelerin tek başlarına kullanılmalarından çok daha derinden gerçekleştiğini ortaya koymuşlardır (Mayer, 2003).

Dünyada ve yakın çevremizde olup biten olaylardan ve kişilerden haberdar olmamızı sağlayanların çoğunlukla görseller olduğu bir dönemde yaşamaktayız. Gerçekleşen olaylara ve politik gelişmelere ilişkin algımız izlediğimiz filmler, okuduğumuz kitaplar, sanat eserleri ve TV'deki olayların yeniden yaratımı olan yapımlar tarafından şekillendirilmektedir (Edelman, 1995: 2). Bu nedenle dünyayı objektif bir biçimde gözlemlemediğimizi, olup bitenlerin bizim için öncelikle görsel olarak dönüştürüldüğü ve düzenlendiğini ifade edebiliriz. Görüntüler; göstergelerin, sembollerin ve bilginin dolaşımını sağlayan her yerde her zaman var olan güçlü araçlardır.

Sınıf ortamında kurmaca ya da belgesel film türlerinin ve görsel medyanın kullanımına ilişkin gerçekleştirilen çalışmalar (Burton 1988; Champoux 1999; Kiasatpour 1999; Sealey 2008; Tipton 1993; Feldmann 1995; Jordan ve Sanchez 1994) bunun çeşitli açılardan olumlu etkilerinin olduğunu ortaya koymuştur. Bu yararların içerisinde şunlar yer almaktadır:

- Öğrencilerin dersten keyif almaları,
- Öğrencilerin kavramları anlamaları ve ödevlerini yerine getirme ve sınavlarda başarılı olma performanslarını olumlu yönde etkilemeleri,
- Öğrencilerin derste ele alınan konuya ilgi duymalarını ve bağlantı kurmalarını sağlamaları,
- Kültürler arası anlayışın artırılmasına ve küresel bir perspektif kazanılmasına yardım etmeyi sağlayabilmektedirler. Filmler aracılığıyla farklı tarihsel perspektifler öğrencilere aktarılabilir. Örneğin bir savaşa ilişkin hem kazananların hem de kaybedenlerin görüşlerini öğrenmeleri,
- Filmlerde ele alınan konularla bağ kurup, gündelik hayat ile ilişkilendirilmesi ve empati kurmanın olanaklı hale gelmesi,
- Tarihteki olayların önemi ve günümüzü şekillendirmelerinin derslerde ele alınan filmler aracılığıyla öğrencilere aktarılması.

Kurmaca ve kurmaca olmayan yapımlar ile görsel medyanın eğlendirme, aydınlatma, bilgilendirme, ortak varsayımlarımızı pekiştirme ya da sorgulama gücü bulunmaktadır. Öğrenciler derslerde yardımcı eğitim materyali olarak kullanılan özellikle belgesel filmler ve bunların belgesel drama gibi alt türleri sayesinde, farklı kültürlere, olaylarla, kişilere, tarihsel konulara görsel olarak yaklaşabilmektedirler. Bu yapımların daha fazla açıklama, görüş ifade etme ve tartışma için kullanımı etkili bir pedagojik araç olabilmektedir.

Yöntem

Belgesel drama yapımların eğitim amacıyla kullanımı üzerine odaklanan çalışmada cevaplanmaya çalışılan araştırma soruları şu şekildedir:

- Belgesel drama yapımların eğitsel amaçlı kullanım nedenleri nelerdir?
- Derslerde kullanılan belgesel drama yapımlar için kullanılan kaynaklar ve yapımlar nelerdir?
- Öğretmenler derslerinde belgesel drama yapımları kullanırken nasıl bir yol izlemektedirler?
- Belgesel drama filmlerin eğitsel amaçlarla kullanımıyla öğretmenlerin sağladığı avantajlar ve gözlemedikleri dezavantajlar nelerdir?

Belirlenen araştırma sorularına cevap verebilmek adına araştırmacı yarı yapılandırılmış görüşmeleri çeşitli disiplinlerden olan, farklı şehirlerde yaşayan, çeşitli sınıf seviyelerinde derslere giren, cinsiyet ve mesleki çalışma yılı olarak bakıldığında büyük bir çeşitlilik sergilemekte olan 12 kişinin yer aldığı bir grup öğretmenle gerçekleştirmiştir. Öğretmenlerin seçiminde kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Derslerinde çalışmanın odağında yer alan türdeki yapımları kullanan bir öğretmene ulaşmanın sonucunda onun bu türde yapımlardan yararlanan başka bir öğretmene yönlendirmesi, görüşülen öğretmenlerin de diğerlerine yönlendirmeleri sonucunda veriler toplanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi nitel araştırma yöntemlerinden biri olup, araştırmacının görüşmeler sırasında soracağı sorulara ilişkin bir rehber hazırlanmasını içermektedir. Bu hazırladığı rehber sayesinde görüşmeciler soruların sırasını takip edebilmekte ve cevaplanan soruları atlayabilmektedir. Ancak bu rehberin dışında görüşme esnasında sorulması gerekli olduğu düşünülen konular açılırsa, görüşmeci rehberin dışına çıkabilme özgürlüğüne de sahip

bulunmaktadır. Bernard (1988) yarı yapılandırılmış görüşme yönteminin; kişilerle birden fazla görüşme imkânına sahip olunmadığı ve alanda verilen birden fazla görüşmeci tarafından toplanması durumunda kullanılmaya uygun olduğunu ifade etmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme için hazırlanan görüşme rehberinin görüşmecilere sağladığı avantaja bakıldığından bunun açık bir talimat seti sağlamanın yanı sıra ve güvenilir, karşılaştırılabilir niteliksel veriler sağlmasına dayandığı görülmektedir.

Nitel araştırma verilerinin analizini Bogdan ve Biklen (1998) görüşme çözümlene metinlerinin, alan notlarının ve alanda toplanan diğer materyallerin, veri setine ilişkin anlayışın geliştirilmesi ve diğer kişilere alanda keşfedilenlerin sunulması için sistematik bir biçimde araştırılması ve düzenlenmesi olarak yorumlamaktadır. Analiz, alandan elde edilen verilerin üzerinde çalışmayı, organize etmeyi, kontrol edilebilir birimlere ayırmayı, sentezlemeyi, tekrar eden modellerin araştırılmasını, önemli olanın ve alanda ne öğrenildiğinin keşfedilmesini ve araştırmayı okuyacak olanlara ne anlatılacağına kararı içeren bir sürece işaret etmektedir (1998: 157).

Belgesel drama yapımların eğitsel amaçlarla kullanımına odaklanan çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşmelerle toplanan veri seti betimsel analiz ile değerlendirilmektedir. Analiz sürecinde görüşülen öğretmenlerin konuyla ilgili deneyimlerini ve görüşlerini etkili bir şekilde ortaya koyabilmek için doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Belgesel Drama Yapımların Eğitsel Amaçlı Kullanım Nedenleri

Derslerde farklı disiplinlerden olan öğretmenler tarafından kullanılmakta olan belgesel drama yapımların neden tercih edildiklerine bakıldığında, konularını gerçek olaylardan almalarının, gerçekte olaylar, durumlar, kişiler nasıl var olduğuyse buna uygun bir biçimde yeniden canlandırılmalarının ve izleyicilerin ilgisini canlı tutacak dramatik anlatım olanaklarının devreye sokulmasının bu seçimlerinde etkili olduğu görülmektedir. Öğretmenler ele aldıkları konularını, ders anlatım planlarını takip ederek öğrencilerine aktarırken çok çeşitli görsel kaynaktan yararlanabilmektedir. Bunların içerisinde kurmaca filmler, belgeseller, belgesel yapımlar, animasyonlar, fotoğraflar, resimler, vb... yer almaktadır. Bu görsellerin kullanımına önem verme nedenlerini dersin rutin işleyişinin dışına çıkmak, öğrencileri motive etmek ve derse daha istekli bir biçimde katılmalarını sağlamak olarak açıklamaktadırlar.

S.H.T.: Çok memnun oluyorlar, çok çok memnun oluyorlar, hatta film izleteceğim ya da slayt izleteceğim sizlere şimdi çok ilginç bir sunu göstereceğim dediğim zaman gerçekten böyle sabırsızlıkla bekliyorlar, mesela konuyu bitirip de hadi slayta geçtik dediğimde zil çalsa kıyameti kopartıyorlar, hocam izleseydik neden çıkıyoruz, işte çok merak ettik, ya da ben içeri giriyorum, hocam hani siz bize sunum izletecektiniz, ya da film izletecektiniz, bize biraz gösterir misiniz diyorlar. Gerçekten hani hem öncesi hem de sonrasında çok güzel tepkiler alıyorum... hem izlemeyi çok istiyorlar hem de izlediklerinde eğer onları gerçekten etkileyecek bir şeyse çok etkileniyorlar.

Motive etmenin yanı sıra güncel gelişmelerle dersin konusu arasında var olan bağlantıları sergilemek izlettirilen filmler aracılığıyla gerçekleştirilebilmektedir.

I.E.: ...öğretim programımıza istinaden hazırladığımız yıllık planlarımız var. Yıllık programlar da ders saatlerine göre hazırlanıyor. Bu kapsamda aslında görsellerden yararlanmaya çalışıyorum. Özellikle de konularla ilgili güncel yaşanan, ne diyeyim gelişmeler yeni buluşlar falan söz konusuysa da bunları hayata geçirmeye çalışıyorum. Ulaşım sistemlerini anlatıyorsam hızlı trene ait hem Türkiye'den görüntüler var hem Japonya'dan, hızlı tren videosunu ya da bir belgeselini seyretebiliyorum.

Çalışmada görüşmelerin gerçekleştirildiği öğretmenlerin özellikle vurguladıkları noktalardan birisi de derste yalnızca sözlü olarak anlatılarak geçilen konularda gerçekleşen öğrenme ile görsel malzemelerden destek alınarak hazırlanmış olan ders içeriği sonucunda gerçekleşen öğrenmeyi karşılaştırmalarıdır. Onlara göre, ikincisi daha ağır basmakta ve etkili bir yöntem olarak görülmektedir.

A.R.B.: Şimdi tarihi olayları anlatırken işte peygamber efendimizin hayatını anlatırken, onu biraz daha canlı, somutlaştırabilmek adına izlettirmek güzel olabiliyor bazen...Anlatarak geçmek çoğu zaman boşluğu doldurmuyor ama o izletilen beş dakikalık görüntü ya da işte bir belgeselin bölümü çok daha kalıcı olabiliyor.

Ayrıca görüşme gerçekleştirilen öğretmenlere göre, izlenen filmler konuların tekrar edilmesini ve öğrenmenin pekiştirilmesini de sağlamaktadır.

M.G.: ...ünitenin sonunda bunları izlettiğim için... Bazı konuları öğrenmiş oluyoruz hem tekrar anlamında oluyor hem de zaman zaman durdurup sorduğum zamanda öğrenciden geri dönüt alıyorum, konunun mesela tekrarını yapıyoruz bu şekilde...

Öğrenciler derslerde öğrendiklerini izledikleri belgesel drama yapımlarda tekrar gördüklerinde; öğrenmiş olmanın, bilginin geri çağrılmasının ve bunun tam bir biçimde gerçekleşmesinin verdiği hazrı yaşamaktadırlar.

C.O: Şimdi nasıl biliyor musunuz izlettirdikten sonraki süreç içerisinde öğrenci duyduğunu gördüğünü böyle orada tekrar bir hatırlamış olduğundan dolayı öğrenmiş olmanın verdiği bir mutluluk var, "bakın hocam ben de bunu biliyorum, siz söylemişsiniz zaten ben buna cevap vermişim zaten". Öğrencide böyle bir mutluluk oluşuyor yani... Bir de benim görev yaptığım okul yapı itibarıyla bir fen lisesi değil, falanca kurum değiliz öğrencimizin derslere olan ilgisi bu noktada iyi geliyor.

Öğretmenler, ele alınan konuların örnekler yardımıyla açıklanabilmesi, somutlaştırılarak öğrenciler tarafından daha rahat bir biçimde anlaşılması ve belgesel dramaların görsel yapısının kullanılarak öğrenmenin daha kalıcı olması gibi nedenlerden, derslerinde bunların kullanımına yer verdiklerini belirtmektedirler.

A.K: Bir kere çocukların o zamanı, tarihi, mekânı... olayları daha iyi algılayabilmeleri, çocukların zamanı mekanı daha iyi anlayabilmeleri için... Hani görsel olarak. Hem o zamanda kullanılmış olan giyim, yaşam tarzı, sosyo ekonomik kültürel yapılarını da algılamaları için. Soyuttan çok somutu daha iyi uygulamaları için bunu yapıyorum... Konuyu daha iyi algılıyorlar o zaman.

Öğretmenlerin ders içeriklerinde belgesel drama gibi görsel materyallere yer vermelerinin bir diğer nedeni olarak da karşımıza öğrencilerin sahip oldukları profil çıkmaktadır. Çalışmada yer alan öğretmenlerin içerisinde, günümüzdeki öğrencilerin daha az okumaya ve daha çok izlemeye dönük olduğunu vurgulayanlar bulunmaktadır. Öğrencilerin bu anlamda öğrenme süreçlerinde kolaycılığa yönelebildikleri ve uzun uzun bir konuyu okumak ya da bunun üzerine yapılan açıklamaları dinlemek yerine izlemeyi tercih edebildiklerini belirtmektedirler.

S.E.: Günümüz öğrenci profili daha çok görüntü ve dinlemeye yönelik daha çabuk öğrenmeye yönelik ve birazcık da kolayca öğrenmeyi istiyor. Kendisi açıp okumaktan, onun başında zaman geçirmekten hoşlanmıyor, okuyarak zaman geçirmekten. Açıkçası görsel, kulağa ve sese hitap eden onlar üzerinde daha kalıcı daha etkili oluyor, ilgilerini çekiyor. Böyle bir öğrenmeyi daha çok seviyorlar, bunun sebebi de teknolojiyi daha çok kullanmaları açıkçası. Hani bir kütüphaneye gidip araştırma yapmaktansa sanal ortam üzerinden okumaktan çok görerek ve dinleyerek öğrenmek onlar için daha eğlenceli ve daha etkili oluyor açıkçası. Çabuk... anında elinin altında oluyor her şey zaten.

Çalışmada görüşülen öğretmenlerin özellikle derslerinde belgesel drama yapımlar başta olmak üzere çeşitli destek niteliğindeki görsel materyallerden yararlanma nedenlerini şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Öğrencilerin dersin konusuna ilişkin ilgilerini çekmek, motive etmek,
- Daha etkili ve kalıcı bir öğrenmenin gerçekleşmesini sağlamak,
- Konu tekrarı gerçekleştirmek,
- Öğrenilen konunun hatırlanması ve pekiştirilmesini sağlamak,
- Ele alınan konuların öğrencilerin zihinlerinde daha somut bir biçimde canlandırılmasını gerçekleştirmek ve
- Öğrencilerin daha kolayca bir anlayışa sahip olabilmeleri neticesinde öğrenmenin daha verimli olabilmesi.

Kullanılan Kaynaklar ve Yapımlar

Öğretmenlerin derslerinde kullandıkları belgesel drama yapımlar için hangi kaynaklara başvurdukları incelendiğinde ortaya çevrimiçi ve çevrimdışı olmak üzere farklı kaynaklar çıkmaktadır. Öğretmenlerin aynı branştan diğer öğretmenlerden edindikleri filmler, görseller, videolar, çeşitli türde yapımlar, belgeseller ve belgesel dramalar derslerine kaynaklık edebilmektedir.

A.R.B.: ...özellikle din öğretmenlerinin tavsiye ettiği filmler, videolar, yapımlar belgeseller var, onlar öncelikte oluyor, bir de bizim bildiğimiz işte ne bileyim üniversitelerin onayından geçmiş, fakültelerin onayından geçmiş yapımlar da var... Onları izlettiriyoruz genellikle onların seviyeleri var, İnternette indiriyoruz ya da işte ne bileyim arkadaşlardan edinip sınıf ortamında izlettirmeye çalışıyoruz.

Görüşme gerçekleştirilen öğretmenlerin hemen hemen hepsi İnternette yer alan meslektaşlarının çeşitli paylaşımlarda bulunduğu forumlardan, kendi alanlarıyla ilgili web sitelerinden ve YouTube'dan yararlandıklarını ifade etmişlerdir.

S.H.T.: YouTube, onun dışında sosyal bilgiler siteleri var, o sitelerin bize sağlamış olduğu sunular, slaytlar, filmler var... Ondan da alıyorum. Hatta onların alt başlıkları var. Mesela bir tane örnek vereyim, sosyalbilgiler.biz var en çok kullandığım... Orda işte altıncı sınıf, sekizinci sınıf, yedinci sınıf diye ayırmışlar. Onların her birinin işte filmler, çeşitli yapımlar, sunular, slaytlar şeklinde belirtiyor, bir sürü seçenek koyuyor ben de içlerinden beğendiklerimi alıyorum. O şekilde sosyal bilgiler sayfalarından alıyorum... Ya da işte arkadaşlarım tavsiye ederlerse oradan alabiliyorum. Ya da ben televizyonda TRT Belgesel ya da belgesel kanallarını çok seyredirim orada güzel bir belgesel ya da belgesel drama bulursam eğer görürsem çocukların, aa bak bu derste çok faydalı olur diyorsam o zaman o bölümün tekrarını alıyorum mesela. TRT Belgesel diyorum, giriyorum internette orada işte atıyorum yapımın beşinci bölümünün, ... tekrarı diyor mesela onu alıyorum, ... indiriyorum onu seyrettiriyorum.

Öğretmenler özellikle Eğitim Bilişim Ağı-EBA ismindeki Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulmuş olan ücretsiz olarak herkesin kullanımına açık olan çevrimiçi eğitim platformundan yararlandıklarını belirtmişlerdir.

S.E.: Mesela belgeselleri seçerken ... EBA denilen bir site var. EBA'da da görsel içerikler var. Onlardan faydalanıyoruz... Ama tabii önce yapımları kendim izliyorum, içeriğine bakıyorum ya da bir film göstereceksem doğrudan film içerisinde aykırı bir şeyin olmamasına, ahlak dışı bir şeyin olmamasına dikkat ediyorum. Yani biraz süzgeçten geçiriyorum ondan sonra var olan sanal ortam üzerinden ulaşabileceğim sitelerden bunları alıyorum...

Görüşmeler gerçekleştirilen öğretmenlerin branşlarına bakıldığında bunların sosyal bilgiler alanlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu alanların tarihi olayların anlatımlarını da içermesinden, kullanılan belgesel dramaların neler olduğuna bakıldığında özellikle tarih konusunda çok fazla sayıda belgesel drama olduğu öğretmenler tarafından ifade edilmiştir.

A.K: Benim girdiğim ders genellikle 20. yüzyıl çağdaş Türk ve dünya tarihi diye bir dersimiz var. Birinci Dünya Savaşı ve sonrası yani iki binli yıllara kadar olan dönemi kapsadığı için materyal de çok fazla. ...İkinci Dünya Savaşı, soğuk

savaş, Sovyet Rusya ilişkileri soğuk savaş dönemi falan. Kaynak da çok olduğu için yakın zaman olduğu için özellikle İkinci Dünya Savaşı işlediğimde çok fazla var, hem film var, hem belgesel dramalar var özellikle o alanda izletiyorum. ... Birinci Dünya Savaşı ve öncesinde ise yaşam şekilleri kılık kıyafet bunlar benim için önemli yani. Çocukta kalıcı oluyor. Siz ne kadar söylerseniz söyleyin o soyut uçuyor ama görsellik çocukta daima kalıcılık yaratıyor. Bunu da nereden biliyorum işte karşılaştığım öğrenciler mezun oluyor diyor ki işte biz sizinle şunu izlemiştik hala o gördüğüm zaman aklıma geliyor. ..Orada kalıcılığı sağlıyorsunuz...

Görüşme gerçekleştirilen öğretmenlerden biri de derslerinde belgesel drama türündeki yapımları kullanmanın yanı sıra öğrencilerinin kendi imkânlarıyla geçmişte yaşamış olan ve tarihsel açıdan önem taşıyan Mimar Sinan gibi karakterlerin yaşadıkları olayları canlandırarak filme çektiklerini ifade etmiştir. Öğrenciler bu şekilde amatör bir biçimde, derste öğrendikleri tarihsel konular ve yaptıkları araştırmalar ışığında kendi belgesel drama örneklerini çekmişlerdir.

A.K.: ... Mimar Sinan'ın yaptığı eserlere mutlaka nazar değmesin diye bir tane taşı eğri koyarmış... Ben onu öylesine anlatmıştım... çocuklar bunu çok iyi yapmışlardı yani onu bile çektikleri mini dramatize filmlerinde kullanmışlardı... kendi cep telefonlarıyla tarihi karakterleri canlandırarak on beş yirmi dakikalık film çektiler. Şimdi bir de teknolojik ortamları onlar bizden çok daha iyi biliyor....

Öğretmenler, derslerinde göstermek üzere seçtikleri içerinde belgesel dramaların da bulunduğu yapımları, yakın çevrelerinden, çalıştaylarda karşılaştıkları meslektaşlarından, yerli ya da yabancı televizyon kanallarının web sitelerinden, alanlarına yönelik olarak oluşturulmuş olan çeşitli çevrimiçi forumlardan ve YouTube'dan edindiklerini belirtmişlerdir. Kullandıkları yapımların içeriğine bakıldığında, bunların içerisinde tarihi konulu olanların görüşülen öğretmenlerin branşlarından ötürü ağırlık taşıdığı görülmüştür.

Belgesel Drama Yapımların İzlenme Yöntemleri

Çalışmada görüşmeler gerçekleştirilen öğretmenlerin belgesel drama yapımları derslerinde nasıl kullandığına yakından bakıldığında, öğretmenlerin arasında çeşitli ortaklıkların bulunduğu görülmüştür. Öğretmenler bu yapımları derslerinde göstermeden önce muhakkak bir ön izlemeye tabi tutmaktadırlar. İçerikte çocukları rahatsız edecek şiddet, cinsellik veya bilgisel olarak yanlış yönlendirmenin olmamasına özen göstermektedirler.

I.E.: ... filmi önce izlemem çok önemli, belgesel dramalarda hani ne diyeyim riskli sahneler yok. Ama filmlerde bazen kısa aralıklı riskli sahneler de olabiliyor. Yani bu sahnelerin tabi eğitim ortamında ve Milli Eğitim Bakanlığı çatısı altındaki bir okulda gösterilmesi çok doğru olmadığı için aslında önden bir kontrol önemlidir eğitimi açısından.

Seçtikleri yapımları izletebilmelerinde okulların teknik alt yapılarının da büyük önem taşıdığını belirten öğretmenler, her okulda bu türde imkânların bulunmayabildiğini de ifade etmektedirler.

A.Ç.: ... teknolojiyi sürekli her okulda kullanamıyorsunuz. Fatih Projesi'nin olduğu, akıllı tahtaların mevcut olduğu okullarda, flaşa yükleyip, ünite ünite konu konu sınıf sınıf oradan hemen seçiyoruz. Flaşımızı tahtaya takıyoruz, seçiyoruz ve izletiyoruz. Daha kolay oluyor, ama her okulda bu imkân yok şimdilik.

Belgesel dramaları izlettirenler, ders programlarını göz önünde bulunduran öğretmenler, haftalık ders programında derslerinin kaç saati kapsadığını, yeterince zamanlarının olup olmadığını ve dersine girdikleri sınıfların herhangi bir sınava hazırlanıp hazırlanmadığı gibi konuları değerlendirerek seçtikleri yapımları öğrencileriyle paylaşmaktadırlar. Ders saati kısıtlı olan öğretmenler göstermek istedikleri yapımın tamamını değil de bir parçasını izlettirmek yolunu da seçebilmektedirler.

S.H.T.: Zamanım çok az. Yani üç saatlik bir dersim var şu an için mesela altıncı sınıflar için, sekizler için iki saat mesela, iki saat içerisinde hem Teog sınavına hazırlayıp, hem de film izletmem açıkçası çok mümkün olmuyor. Ekstra zamanlar ayarlamaya çalışıyorum, eğer sekizinci sınıflara izleteceksem. Ama altıncı sınıflara üç saat olduğu için mutlaka araya sıkıştırmaya çalışıyorum. En azından filmin hepsini seyretilmesem de örneğin Uhud savaşını anlatıyorsam, Uhud savaşını olan bölümünü açıyorum... O bölümü buluyorum internetten, o şekilde orayı izletiyorum... Yani yoksa çok sık olarak bu mümkün değil yani, çünkü derslerimin saati gerçekten çok kısıtlı.

Öğretmenlerin belgesel dramaları sınıflarında öğrencilerine gösterirken izledikleri yollar nelerdir diye bakıldığında bazılarının bunun için daha detaylı bir çalışma gerçekleştirdiği görülmüştür.

S.E.: ... öncelikle filmi ön süzgeçten geçirdikten sonra, filmle ilgili sorular hazırlıyorum her öğrenci için bir kâğıdımız oluyor. İçeriği anladılar mı ya da nereleri önemliyse vurgulamak için, gördüklerinden geri kalanı tekrar dönüş alabilmek için. Sunum başlamadan önce kâğıtları dağıtıyorum sorulara şöyle bir bakıyorlar, filmle ilgili sorulara. Film izlerken de yavaş yavaş ilgili bölümlerden sorularla ilgili cevapları gördükleri zaman en sonunda bazen kısa notlar alıyorlar, film anında da... Ama ilgiyi dağıtmamak için sakın bir de sessiz bir ortam oluşuyor çünkü hoşlanıyorlar, yani doğrudan filme odaklanıyorlar. Sinema ortamı gibi yine ışıkları kapatıyoruz o şekilde seyrediyorlar. Bittikten sonra da tekrar sorulara bakıp akıllarında kalanları cevaplıyorlar. Sonra soru cevap şeklinde tekrar soruyoruz, bir tekrar yapıyoruz, ben kâğıtları alıyorum değerlendirme yapmış oluyorum aynı zamanda ne anladıkları konusunda. Sınıf içerisinde de tabi sınıf ortamındaki aktifliklerini de performanslarını değerlendirmek için de o kâğıtları kullanıyorum... Verdiği zaten bilgilerden de notlardan da onu ne kadar ilgiyle izleyip izlemediğini ya da derse konsantre olup olmadığını o şekilde ölçmeye de çalışıyorum.

Belgesel drama izleme etkinliğini derslerinde kullanan öğretmenlerin içerisinde öğrencilerini filme ilişkin yaptıkları açıklamalar, sordukları sorular ve dikkat etmeleri gereken konuların altını çizerek hazırlayanlar da bulunmaktadır. Bu şekilde önce konu anlatımı gerçekleşmekte sonrasında da seçilen yapımlar izlenmektedir.

S.H.T.: Yani mutlaka öncesinde işte film nedir? Neyi anlatıyor? Hani biz bundan sonra anlatmadıysam daha konuyu, anlatacağım konuyla ilgili olduğunu söylüyorum, anlattıysam da siz zaten konuyu biliyorsunuz, işte bunlar olacak, şu karaktere dikkat edin, şuna dikkat edin, olaylara dikkat edin, zaten anlattıysam sıkıntı yaşamıyorum... Yani hemen oturtuyorlar yerine zaten.

Öğretmenler dersin konusuyla ilgili olarak seçtikleri belgesel drama yapımları izlettirirken sıklıkla durdurmakta, üzerine açıklamalarda bulunmakta ve sonrasında da filme devam edip, filmin bitiminde de konuyla olan bağlantıları tekrar etmektedirler.

A.K.: ..konuyu verip daha sonra filmle devam ediyorum... konu ilerledikçe ekrandan durdurup söyleyip yorum alıyorum nedir ne değildir diye. İşte mesela oradaki bir konuyla ilgili ya da... yaşananlarla insanların yaşam tarzlarıyla ilgili durduruyorum yorum alıyorum devam ediyor soru cevap şeklinde hem belgesel drama oluyor hem arada konuşuyorum...

Görüşmelerin gerçekleştirildiği öğretmenlerin belgesel drama yapımları nasıl kullandıklarına bakıldığında, öncelikle öğretmenlerin tamamının seçtikleri filmleri sınıf ortamında göstermeden önce bir ön değerlendirmeye tabi tuttıkları görülmüştür. Öğretmenler yapımların içeriğinde çocukların izlemesi için sakınca oluşturacak durumların olmamasına dikkat etmektedirler. Bunların yanı sıra bu türde yapımların öğrencilerle paylaşılmasında okulların sahip olduğu teknik imkânların belirleyici olduğu görülmektedir. İnternet bağlantısı, bilgisayar, projeksiyon ve akıllı tahta gibi teknolojik olanakların sınıf ortamında öğretmenin kullanımına sunulduğu sınıflarda, öğretmenler derslerinin içeriğinde öğrencilerine göstermek istedikleri belgesel dramalara rahatlıkla erişebilmektedirler.

Öğretmenler ders programında derslerinin sahip olduğu ders saatine ve girdikleri sınıflardaki öğrencilerin herhangi bir sınava hazırlanıp hazırlanmadıklarına göre film izletmeyi tercih etmektedirler. Eğer konularını yetiştirmek için yeterince ders saatleri varsa, genellikle seçtikleri yapımlardan parçaları öğrencilerine izletmektedirler. Ayrıca belgesel drama yapımların öğretmenler tarafından nasıl izlendiği daha detaylı olarak incelendiğinde öğretmenlerden bazılarının gösterim öncesinde yazılı olarak bir hazırlık yaptıkları, öğrencilerine özellikle üzerinde durmaları gereken konulara ilişkin soruların bulunduğu kâğıtları dağıttığı görülmüştür. Ancak yaygın olarak kullanılan izleme yöntemi, filmden önce konu anlatımının gerçekleşmesi, filmle ilgili dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin sözlü açıklamalarda bulunulması, sonrasında filmin izlenmesi, duraklatarak film izlemenin gerçekleştirilmesi ve son olarak da filmin konuyla ilişkilendirilmesinin gerçekleşmesi şeklindedir.

Belgesel Dramaların Eğitsel Açıdan Sahip Olduğu Avantajlar

Görüşme gerçekleştirilen öğretmenler çalışmanın konu edindiği türdeki yapımları derslerinde öğrencilerine izlettirmenin taşıdığı avantajlara sıklıkla değinmektedirler. Öne çıkan avantajların içerisinde öğretmenlerin sıklıkla vurguladıkları öğrenmenin daha kalıcı olması yer almaktadır.

N.T.Ö.: ... Akılda kalması bakımından çok önemli olduğunu düşünüyorum. Keşke zamanımız çok daha fazla olsa da rahat rahat istediğimiz kadar izleyip, film üzerinden konuşabilsek. Hatta işte romanları okuyup, yazarın hayatıyla ilgili pek çok film izleme imkânımız olsa, kesinlikle daha kalıcı olacağını düşünüyorum. Tartışarak akılda kalacağını düşünüyorum...

Öğrenmenin öğrenciler için daha kolay bir biçimde gerçekleşebilmesinin önünü açmaktadır. Yalnızca sözel olarak anlatıldığında kavranması zor olabilen konuların görsel olan ve dramatize edilmiş bir anlatı yapısına sahip olan belgesel dramalar ile desteklenmesi neticesinde soyut ve kavranması güç olarak ifade edilebilecek konular dahi kolaylıkla kavranabilmektedir.

A.R.B.: Bence çok büyük katkısı var özellikle görsel hafızaya sahip öğrenciler için çok büyük katkısı var yani haftalarca anlatabileceğiniz veya anlatmakta zorlanabileceğiniz bir konuyu siz orada bir belgesel dramının bir bölümüyle anlatabiliyorsunuz çok daha kalıcı olabiliyor...

Öğrencilerin ilgisinin derse yoğunlaşması öğretmenlerin üzerinde durduğu avantajlardan biridir.

N.A.: ... dersin önemini daha iyi kavriyor çocuk. Yani uygulama onları sıkabiliyor, ya da sürekli teorik bilgi onları sıkabiliyor. Araya böyle görsellerin girmesi, izlenceler olması mutlaka çocukların ilgilerini daha çok yoğunlaştırıyor ve dersi hakikaten hazır bekliyorlar. Öyle görüyorum... Yani izlenim yaptığımız sınıflarda çocuklar daha derse hazır geliyorlar. Daha merakla bekliyorlar, bugün ne yapacağız acaba? diye...

Derslerde izlettirilen belgesel dramaların ya da diğer film türlerinin hem görme hem de işitme duyularına hitap etmesinin getirdiği avantajlar da öğretmenler tarafından sıklıkla vurgulanmaktadır.

S.E.: ... hem görsel anlamda hem işitsel anlamda iki duyuya da hitap ediyor. Dolayısıyla gördüğünü hatırlıyor, duyduğunu hatırlıyor. Başka bir yerde azıcık bir şey bahsedildiği zaman oradan çağrışımlar yapabiliyor bilgiye. Bilgiyi pekiştiriyor, düz öğrenilmiş, sözlü olarak öğrenilmiş bir bilgiyi görüntüyle, sesle birleştirdiğinizde daha etkili daha kalıcı bir öğrenme olduğunu söyleyebilirim... Özellikle de bu dönem, bu nesil için, teknolojiyi kullanan nesil için bu tür ders işleme tarzı çok daha etkin. Öbür türlü ilgisiz kalıyor bir süre sonra ilgisini kaybediyor, uykusu geliyor, konuyu

kaybediyor, kopabiliyor sınıftan çocuklar. Ama belgesel dramalar algısal anlamda gerçekten çocuğu oraya bağlıyor, olaya bağlıyor. Yani sözlü anlatımda, düz anlatımda bir şeyleri kaçırmış olsa bile görsel ve işitselde onları daha iyi algılayabiliyor.

Avantajlardan bir diğeri de geçmişin kendi şartları çerçevesinde değerlendirilmesi ve günümüzle kıyaslanmanın yapılabilmesidir. Tarihsel süreçte gerçekleşmiş olan çeşitli olayların ortaya çıkmaları, o günün koşulları çerçevesinde gözler önüne serilebilmekte, hem sonuçlarının değerlendirilmesi hem de insanların üzerinde yarattığı etkilerin daha iyi anlaşılmasında farklı bakış açılarının geliştirilmesinin önü, izlettirilen belgesel drama yapımları ile açılabilir.

A.K.: ... mukayese edebiliyor yani karşılaştırma yapabiliyor. Yaşadığı ortamla mesela ben kendi branşım için söylüyorum bir edebiyat için öyle olmayabilir ama tarih için geçmişle kıyaslayabiliyor. Mesela kötü yapılmış bir şeylerse, soykırımsa, bunu kendi yaşantısı için de olumluya çevirebiliyor...yani acıma duygusunu empati yapabiliyor en azından... Yani geçmişle günümüzün yaşadığı ortamı kıyaslıyor, olayların içerisinde yaşadığı devir içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini daha iyi öğreniyor bence. Yani o gün öyleymiş öyle yapılmış yapılmak zorundaymış şartlar onu gerektirmiş, belgesellerde ya da benzeri yapımlarda onu anlayabiliyor, bir de empati yapıyor yani en güzeli de o.

Belgesel drama türündeki yapımların ya da çeşitli film türlerinin derslerde öğrencilere eğitsel amaçlı olarak izlettirilmesinin sahip olduğu avantajlar vurgulanırken sıklıkla ifade edilen konulardan birisi de; ders anlatımında filmlerden yararlanırken bir dengenin korunması gerektiğidir.

I.E: ... Ama şu tip öğretmenler de var yani ders işlemek için ve dersi kaynatmak için sürekli film seyrettiren bir öğretmen anlayışı var ... bunu çok anormal sayıda kullandığınızda o zaman öğrenci şu hisse kapılabiliyor, öğretmen hazırlanmıyor, tamamen televizyonu açıyor ya işte fatih projesi ekranını açıyor, ve sadece ve sadece film seyrettiriyor. Yani bunları çok gerekli zamanlarda ve nokta atışlarda kullanmak çok önemli diye düşünüyorum... o zaman öğretmen aktif olarak tamamen ortamdaki çekiliyor ve öğretici rolünü tamamen televizyona ya da ekrana bırakıyor. Yani bu durumda şu da var, öğrenci o zaman evde de ekrandan öğrensin. Yani öğretmen mutlaka öğrenmede aktif olarak yer almalı, filmlere gerektiğinde gerektiği süre kadar yer vermeli.

Çok sık bir biçimde bu türde materyallere derslerde başvurulması hem öğrencide hem de öğretmende kolaycılığa kaçışa, meslektaşlardan ve okul idaresinden şikâyetlerin gelmesine neden olabilmektedir. Görüşme gerçekleştirilen öğretmenlerden bazıları ise bu türde eleştirilere bazen haksız bir biçimde kendilerinin de maruz kalabildiklerini belirtmektedirler.

E.D.A.: ...bunun ayarını, dozunu iyi ayarlamak gerekiyor...Yani bir de sonuçta şu da oluyor mesela öğretmenlerden... "Boyuna film izlettiriyorsun" mesela böyle yorumlar geliyor... Hocam işte seninki de iş mi ya boyuna izlettiriyorsun... ben branş olarak çok yararlanıyorum filmlerden. Ama böyle eleştiriler de geliyor. Bazen idarecilerden bile geliyor yani... Hocam sen bu kadar ne izlettiriyorsun falan diye... İşte oh mis gibi işte eğleniyorsunuz, film izliyorsunuz, yan gelip yatıyorsunuz diyen, mantık da var... Ama bir iki kere de duydum yani bunu çalışma hayatımda... Hatta şöyle oluyor "öğretmenim ya, şu öğrencilerin öğretmeni gelmemiş, sen aşağıda video izleteceksen onları da al yanına izlet..." Sanki hani basit bir şey yapıyordum da, dizi izletiyordum mantığıyla bakıyor anladınız mı?

Belgesel dramaların hem kurmaca hem de belgesel unsurları yapılarında barındırmaları derslerde öğrencilere gösterirken çeşitli sakıncaların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Öğrenciler bu yapımlarda izlediklerinin karakterler, mekânlar, kostümler, dekorlar ve diğer yapımların özellikleri dâhil tamamının gerçek olduğunu düşünebilmektedir. Özellikle de küçük yaşta öğrenciler bu yapımlardaki her şeyin gerçek olduğu düşüncesine sahip olabilmektedirler.

S.H.T.: ...İnanma oranı bizden daha yüksek yani...Özellikle altıncı sınıflarda ve beşinci sınıflarda yani, yaş küçüldükçe... Kesinlikle daha çabuk inanıyorlar, ama sekizinci sınıfta, Kurtuluş Savaşı'nı ele alan bir filmde, onlar bunun bir film olduğunu, karakterlerin onlar olmadığını az çok biliyorlar. Hani tahmin ediyorlar...Ama altıncı sınıflar hele de beşlere izlettiriyorsanız onlar kesinlikle izlediğinin Hz. Muhammed olduğunu, Oradaki o karakterin Hz. Muhammed olduğunu düşünüyor... Sınıfta yirmi beş kişi varsa yirmisi inanır yani altıncı sınıflarda ve de beşlerde...

Yaşı küçük olan öğrencilerin gerçeklik konusunda çeşitli ikilemler yaşasalar da öğretmenlerin bu konuda yapacakları açıklamaların, bu türde sıkıntılarının önüne geçeceği açıktır. Belgesel dramaları derslerinde kullanan öğretmenlerin vurguladıkları avantajların içerisinde, sınıftaki iletişime katılımın daha yaygın bir biçimde gerçekleşmesi ve öğrencilerin kendilerini daha rahat hissetmeleri ve bu sayede daha rahat ifade ettikleri de yer almaktadır.

E.D.A.: ... bir kere çocuklarla film izlendiğinde daha çok söz alıyorlar yani daha çok konuşuyorlar sınıfta. İfade edebiliyorlar, düşüncelerini ifade edebiliyorlar. Çünkü bir kere psikolojik olarak rahatlıyorlar. Hani şu öğretmen öğrenci ilişkisi var ya şu gergin ilişki, o olmuyor. Karşılıklı televizyon izlemişiz gibi bir film izleniyor. Sonuçta karşılıklı konuşuluyor ve öğrenci çok rahat kendini ifade edebiliyor. Çok rahat eleştirebiliyor. Yeri geliyor sizi yani öğretmeni bile eleştiriyor.

Öğrencilerin bu türde yapımları izlemelerinin ardından konuya olan ilgilerinde bir artış gözlemleyen öğretmenler de bulunmaktadır. Öğretmenlerinden daha fazla konuyla ilgili kaynak isteyebilmekte ya da kendileri araştırmalar yapıp bunları sınıfa getirerek paylaşımda bulunabilmektedirler.

S.E.: Merak ediyorlar açıkçası, ancak her öğrencide aynı etki olmayabiliyor... Ama özellikle konuya, nasıl diyeyim, kendisinin özel merakı olan öğrenciler bu tür araştırmalar yapıyorlar, zaten filmi izlemeden önce de ya da konuyu konuşurken de başlangıçta altyapıları olduğu için onlar da söylüyorlar bilgileri paylaşıyorlar. Kendi araştırmalarını

yapmış oluyorlar... Ya da görüntülerden sonra da farklı araştırmalar yapıp, mesela bir dahaki derse hocam şöyle de bir şey varmış, şöyle de olmuş şeklinde de paylaşımlar yapabiliyorlar...

Belgesel drama yapımların derslerde yardımcı eğitsel materyal olarak kullanımıyla elde edilen avantajları şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Daha kalıcı bir biçimde gerçekleşen öğrenme,
- Soyut ve karmaşık konuların daha kolay bir biçimde kavranması,
- Dersin konusuna ilişkin ilginin canlı tutulması,
- Hem görmeye hem de işitmeye dayanan eğitsel materyal olmaları,
- Geçmişte yaşanmış olan olaylara ilişkin daha içsel bir bakışın geliştirilmesinin önünün açılması,
- Sınıf ortamında öğretmen ve öğrenci ile kurulan iletişime olan olumlu katkısı,
- Öğrencilerin ele alınan konulara ilişkin ilgilerini arttırarak ek kaynaklara yönelme isteklerinin oluşması.

Sonuç

Belgesel drama yapımların eğitsel amaçlarla kullanımına odaklanan bu çalışmada farklı alanlardan olan 4'ü erkek 8'i kadın olan 12 öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerin sonucunda belgesel drama yapımlardan derslerinde yardımcı eğitsel materyal olarak yararlanan öğretmenlerin, bu yapımları kullanım nedenleri literatürde yer alan çalışmalarla benzerlikler göstermektedir. Öğretmenler belgesel drama yapımlardan özellikle öğrencilerin dersin konusuna karşı ilgi duymaları ve öğrenmeye ilişkin motive olmaları amaçlarıyla yararlanmaktadırlar. Bunların yanı sıra etkili öğrenme sürecinin gerçekleştirilebilmesi ve öğrenilenlerin kalıcı olması açısından belgesel dramalardan yararlanılmaktadır. Ayrıca gösterilen yapımlarla öğretilen konuların tekrar edilmesi ve hatırlanması sağlanmakta, öğrenme sürecinin daha somut ve verimli olması gerçekleştirilebilmektedir.

Öğretmenlerin derslerinde gösterdikleri yapımları nerelerden elde ettiklerine yakından bakıldığında, kaynak olarak yakın çevrelerini, katıldıkları çalışmaları, meslektaşlarını, televizyon kanallarının web sitelerini, çevrimiçi forumları, çeşitli web sitelerini ve YouTube'u kullandıkları tespit edilmiştir. İçerik olarak kullanılan yapımların içerisinde tarihsel filmlerin ağırlık taşıdığı görülürken, öğretmenlerin öğrencileriyle paylaşmak istedikleri filmleri sınıflarında göstermelerini çalıştıkları okulun sahip olduğu teknolojik alt yapı şekillendirmektedir.

Öğretmenlerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerde odaklanılan konulardan biri de belgesel dramaların nasıl kullanıldığıdır. Öğretmenlerin tamamı derslerinde seçtikleri belgesel dramaları ya da farklı türdeki yapımları öğrencileriyle paylaşmadan önce izlemekte ve içeriğinde uygunsuz sahnelerin olup olmadığını kontrol etmektedirler. Ayrıca, İnternetin, projeksiyonun ya da akıllı tahtaların olup olmaması öğretmenlerin derslerinde belgesel dramaları göstermeleri üzerinde birincil belirleyendir.

Öğretmenler ders programlarında, çeşitli görselleri öğrencileriyle paylaşma konusunu belirlerken, ders saatlerini, öğrencilerin hazırlandıkları bir sınavın olup olmasını göz önünde bulundurmaktadırlar. Genellikle öğretmenlerin seçtikleri filmleri öğrencileriyle paylaşırken bundan parçalar izletmeyi tercih ettiği görülmüştür. Öğretmenlerden bazıları öğrencilerine seçtikleri yapımları izletmeden önce yazılı olarak dikkat edilmesi gereken konuları içeren soruları dağıtabilmektedir. Görüşme gerçekleştirilen öğretmenler arasında belgesel drama yapımları izletmenin yaygın bir yolu olarak, önce işleyecekleri konuları anlatmaları, filmi duraklatarak izletmeleri ve sonrasında da toparlayıcı bir biçimde dersin konusunu filmle ilişkilendirmelerini takip ettikleri görülmüştür.

Öğretmenler derslerinde çeşitli türde görsel malzeme kullanımına yönelirken bunların öğrenmeye pozitif yönde etkisinin olduğunu düşünmektedirler. Görüşmeler esnasında bu pozitif katkıların neler olduğunu detaylandırmak amacıyla öğretmenlere sorular yöneltildiğinde, öğrencileriyle kurdukları iletişimde ve derslerinde ele aldıkları konuların kavranmasında gördükleri etkinin üzerinde durmuşlardır. Öğrencilerin soyut ve karmaşık konuları anlamalarının kolaylaştığı, derse olan ilginin canlandığı, öğrenmenin daha kalıcı olabildiği, öğrencilerde ele alınan konulara ilişkin merakı uyandırarak daha fazla araştırma yapmaya yöneltebildiği ve öğretmen-öğrenci iletişimine olumlu katkıda bulunarak sınıftaki tartışma ortamına katılımı arttırdığı ifade edilmiştir.

Belgesel drama yapımların farklı alanlardaki öğretmenler tarafından kullanımına odaklanan çalışmada, bu yapımların eğitsel amaçların yerine getirilmesi açısından büyük önem taşıdıkları görülmektedir. Bu çerçevede öğretmenlerin bu türdeki yapımlara ücretsiz bir biçimde ulaşabilecekleri kaynakların sayısının artırılması ve teknolojik açıdan alt yapısı eksik olan okullara yatırım yapılmasının gerekliliği ortadadır. Hem öğrenme sürecine, hem öğrencilerin konulara karşı ilgisine hem de sınıf ortamında çok daha somut ve yaratıcı bir biçimde konuların ele alınmasına katkıda bulunabilecek nitelikte olan belgesel drama yapımların, sahip olduğu avantajlardan daha yaygın bir biçimde yararlanılmasının önemi büyüktür.

Ekler 1

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

1. Branşınız nedir?
2. Ne kadar zamandır öğretmenlik yapıyorsunuz?
3. Kaçınıcı sınıfların hangi derslerinde film izlettiriyorsunuz?
4. Neden belgesel drama filmleri izletmeyi tercih ediyorsunuz?

5. Ne türde belgesel dramaları dersiniz için kullanıyorsunuz? Konuları vb... Bunları nasıl seçiyorsunuz, seçiminizi etkileyen ölçütler varsa bunlar nelerdir?
6. Bu yapımları nereden ediniyorsunuz?
7. Ne sıklıkla belgesel drama filmleri izleme seçeneğini dersiniz için kullanıyorsunuz?
8. Öğrencilerin tepkileri ne oluyor?
9. Filmin tamamı mı yoksa parçaları mı izleniyor?
10. Film izleme öncesi hangi açıklamalarda bulunuyorsunuz?
11. Film izleme esnasında çeşitli açıklamalar ya da konuşmalar yapıyor musunuz?
12. Film sonrasında ne türde konuşmalar geçiyor?
13. İzlediklerinin tamamının gerçek olmadığını farkındalar mı?
14. Filmde ele alınan konuların başka kaynaklarla destekleniyor mu? Diğer kaynaklardaki bilgilerle karşılaştırmaya gidiliyor mu?
15. Öğrenme çıktılarına etkileri nedir?
16. Yararlı bir öğrenme aktivitesi mi, neden?
17. Öğrenciyle olan iletişime katkısı nedir?
18. Film ile öğretmenin sınırlılıkları var mıdır, varsa nelerdir? Yok ise neden?
19. Bahsi geçen konularda düşüncelerinizi paylaştığınız için teşekkür ederim. Atladığım, değinmek istediğiniz herhangi bir konu var mı?

Ekler 2

Görüşme gerçekleştirilen kişilere ilişkin genel bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1. Görüşülen Kişilerin Listesi

	İsim	Cinsiyet	Alan	Seviye	Çalışma yılı
1	A.Ç.	E	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	5, 6, 7 ve 8. sınıf	6
2	A.R.B.	E	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	5, 6, 7 ve 8. sınıf	12
3	A.K.	K	Tarih	11 ve 12. sınıf	23
4	C.O.	E	Tarih	12. sınıf	25
5	E.D.A.	K	Teknoloji ve Tasarım	7 ve 8. sınıf	20
6	I.E.	K	Coğrafya	9, 10, 11 ve 12. sınıf	22
7	M.K.	K	Sosyal Bilgiler	5, 6, 7 ve 8. sınıf	22
8	M.G.	E	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	5, 6, 7 ve 8. sınıf	13
9	N.T.Ö.	K	Türk Dili ve Edebiyatı	9, 10, 11 ve 12. sınıf	26
10	N.A.	K	Görsel Sanatlar	4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf	22
11	S.H.T.	K	Sosyal Bilgiler	5, 6, 7 ve 8. sınıf	13
12	S.E.	K	Tarih	9, 10, 11 ve 12. sınıf	24

Kaynakça

- Bennett, B. (2010). Framing terror: Cinema, docudrama and the 'War on Terror', *Studies in Documentary Film*, 4:3, 209-225.
- Bernard, H. (1988). *Research Methods in Cultural Anthropology*. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Bogdan, R. C.; Biklen, S. K. (1998). *Qualitative Research for Education*, Boston: Allyn and Bacon.
- Booth, W. (2004). Reality is only an illusion, writers say. Hollywood scribes want a cut of not-so-unscripted series. *Washington Post*, <http://www.washingtonpost.com/wpdyn/articles/A53032-2004Aug9.html>
- Burton, C. Emory. (1988). *Sociology and the Feature Film*. *Teaching Sociology*, 16, 263-271.
- Carveth, Rod. (1993). The Evolution of the Docudrama, *Journal of Popular Film & Television*. Fall 93, Vol. 21 Issue 3, p121. 7p.
- Champoux, Joseph E. (1999). Film as a Teaching Resource. *Journal of Management Inquiry*, 8(2), 240-251. (Updated online, September 2007)
- Daniels, Jessie. *Teaching and Learning with Documentaries in the Digital Era*, <https://justpublics365.commons.gc.cuny.edu/02/2014/teaching-and-learning-documentaries/>, erişim tarihi: 23.02.2017.
- Edelman, Murray.(1995). *From Art to Politics: How Artistic Creations Shape Political Conceptions*. Chicago: UC Press.
- Feldman, Martha J. (1995). Totalitarianism without Pain: Teaching Communism and Fascism with Film. *The History Teacher*, 29, 1.
- Hoffer, Tom W.; Nelson, Richard Alan (1978). Docudrama on American Television, *Journal of the University Film Association, Perspectives On Television Studies* (Spring), Vol. 30, No. 2, pp. 21-27.
- Jordan, D. L.; Sanchez.P.M. (1994). Traditional versus Technology Aided Instruction: The Effects of Visual Stimulus in the Classroom.*PS: Political Science and Politics*, 27, 1,64-67.
- K'Nash, K. (2011). Documentary-for-the-Other: Relationships, Ethics and (Observational) Documentary, *Journal of Mass Media Ethics: Exploring Questions of Media Morality*, 26:3, 224-239.
- Kiasatpour, S. M. (1999). The Internet and Film: Teaching Middle East Politics Interactively. *PS: Political Science and Politics*, 32, 1, 83-

89.

Lipkin, S. N. (2002) Real Emotional Logic. Film and Television Docudrama as Persuasive Practice. Carbonale: South Illinois University Press.

_____, (2011). Docudrama Performs the Past, edited by Steven N. Lipkin, Cambridge Scholars Publishing, 2011.

Mayer, R. E. (2003). "The promise of multimedia learning: using the same instructional design methods across different media", Learning and Instruction, Volume 13, Issue 2, April, Pages 125–139

Paget, D. (2002). Acting Apart: Performing Docudrama, Media International Australia Incorporating Culture and Policy, No: 104, August, 30-41.

Pryluck, C. (1988). Ultimately we are all outsiders: The ethics of documentary filming. In A. Rosenthal (Ed.), New challenges for documentary (pp. 255–268). Berkeley: University of California Press.

Rhodes, G. D.; Springer, J.P. eds. 2006. Docufictions: Essay on the Intersection of Documentary and Fictional Filmmaking. Jefferson: McFarland.

Sanders, W. (2010). Documentary Filmmaking and Ethics: Concepts, 2010. Responsibilities, and the Need for Empirical Research, Mass Communication and Society, 13:5, 1998, 528-553. Tobias C.A: M.W Production Studio.

Sanders, D. (2010). Belgesel, Çev. Ali Nejat Kaniyaş, İstanbul: Ayrıntı Yayınları. Sealey, Kelvin Shawn (ed). (2008). Film, Politics, and Education: Cinematic Pedagogy Across the Disciplines. NY: Peter Lang.

Tağ, Ş. (2003). Belgesel Sinema Ve Türleri, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sinema-TV Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Tağ Kalafatoğlu, Ş.; Öz, Ö. (2015). Belgesel Sinemada Etik Tartışmaları, Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi 2. Uluslararası Sanat Sempozyumu, 5-7 Kasım, Ankara, 479-489.

Tipton, D. B. (1993). Using the Feature Film to Facilitate Sociological Thinking. Teaching Sociology, 21, 87-191.

Wyatt, E.E. (2009). On 'The Biggest Loser,' health can take back seat. New York Times. <http://www.nytimes.com/2009/11/25/business/media/25loser.html>.

Summary

Considering that mass media is an important part of the environment where today's students learn to speak, write, read, listen and make sense of their lives. It is important to evaluate the features and functions of the mass media's content. Films of the docudrama genre are among the productions of this content and have been a genre that attracted the attention of both the producers and the audience since the beginning of the history of cinema. The interest in this production approach, which is based on the revitalization of the real events, has attracted the attention of researchers working in the field. In these productions, the balance between reality and fiction varies according to the creator's interpretation. In documentary productions, there is a creative approach to reality by the filmmaker. In documentary drama productions, fiction narrative, revival of events and people are used in the evaluation of reality. In these re-animations, the ethical responsibility of the documentary drama producer towards the audience and the subject he is dealing with is important.

Use of documentary productions, sub-genres including docudramas, fiction films and visual media as additional resources in the classes; it can help to inform, to gain new perspectives, to develop different discussions and to visualize abstractly discussed topics. It is seen that docudramas which are important in terms of informing, drawing attention to different social problems, conveying different perspectives on historical events and individuals can be used by educational disciplines for different purposes

While the advantages of docudrama productions in the use of education are important, it is seen that they are subject to various criticisms due to their fictional elements. These criticisms stem from the problematic relationship between docudrama and reality. While docudrama films deal with their subjects, unlike documentary productions or feature films, they convey the real ones to the audience with fictional elements. The researchers draw attention to the fact that various ethical problems may arise in this transference.

In the study which focuses on the use of documentary drama productions by teachers in different fields, it is seen that these productions have great importance in terms of fulfilling the educational objectives. Within this framework, it is necessary to increase the number of resources that teachers can access to such productions free of charge. In addition, the necessity of investing in schools which are lack of technological infrastructure is obvious. Docudrama productions, which can contribute to both the learning process, the students' interest in the subjects and the handling of the subjects in a much more concrete and creative way in the classroom, are of great importance in making use of the advantages that they have more widely. When questions were asked to teachers to elaborate on what these advantages were, they emphasized the impact they had on communicating with their students and understanding the issues they discussed in their lessons. It is stated that it is easier for students to understand abstract and complex subjects, the interest in the lesson is revitalized, learning can be more permanent, arousing curiosity about the topics discussed in the students and encouraging them to do more research and contributing to the discussion environment in the classroom by positively contributing to teacher-student communication.